

BOZÓ ANDREA

Szabadság formákba zártan

Beszélgetés Balázs Alfréd festőművésszel

Balázs Alfrédot Füleken mindenki festőként ismeri. Köztudott róla, hogy művész, másrészt viszont alig tudják, mit is csinál valójában. Csendesen, szinte titokban alkotja magas művészi színvonalat képviselő absztrakt olajképeit, pasztelljeit, tusrajzait – munkáját nem veri nagydobra. Egyéniség – nem követ divatokat, nem rabja a látszatoknak, tehetségét nem váltja aprópénzre, nem törekszik mindenáron sikerre és elismerésre, és nem ítélkezik mások felett. Legfeljebb megítél. Kitartóan, alázattal, de önérzettel végzi vállalt feladatát – a művészi alkotómunkát, amire a sorsa rendelte. Az anyagi jólét és családi légkör helyett az alkotás szabadságát választotta. Gondolatait megosztja azzal, aki érdeklődéssel fordul feléje. Művészi hitvallásáról beszélgettünk és arról, mit jelent a szó tiszta értelmében vett művészként a világban létezni.

– *Mi az oka annak, hogy a kép által való teremtést választottad önkifejezési eszközödné és hogyan zajlik le nálad ez a teremtés?*

– A teremtés ebben a vonatkozásban maga az alkotás folyamata, ami a legfontosabb momentuma a művészetemnek. A művészetet én egzisztenciaként élem meg és mint hivatástudatot. Belső kényszer hajt, tehát nem úgy van, hogy ha csinálom, csinálom, ha nem, akkor majd lesz valami más. Nem, ez nálam hivatástudat, a létem szorosan összekapcsolódik vele.

– *Művészként és gondolkodóként hogyan tudnád összefoglalni a számodra hiteles művészet lényegét?*

– A művészet lényegét egyfajta „metafizikai aktualitás” címén határozom meg, ami magába foglalja mindazt, ami az embert jellemzi – itt elsősorban érzésről, érzelmekről beszélek, s nem utolsó sorban a létezésről. Igaz, az is egy külön kérdés, hogy az egyes embereket miként érinti meg mindez. Talán a legelvontabb a művészetek közül a festészet, mert két dimenzióba sűríti bele azt a három dimenziót – és X dimenziót –, ami az ember valóságát behatárolja.

– *Mi kell ahhoz, hogy az emberek meg tudják érteni a képeidet?*

– Szerintem a születés. Legalábbis fontos az, hogy amit az ember a születésekor magával hoz, mennyire tereli abba az irányba, hogy próbálja a dolgokat mélyebben megérteni. Mert ha nincs rá affinitása, akkor bármit is mondasz neki, nem fog eljutni a tudatáig. Mert nem is érdekli. Vagy annyira kifelé forduló, hogy nem szeretne találkozni önmagával, mert a hiteles művészet az ember lényegéről, az élet misztériumáról szól, és azt tükrözi. A festészetben a kép a festő által születik, és ebből kifolyólag tartalmazza mindazokat a lehetőségeket és jellemzőket, amiket

maga az ember önmagában hordoz. A kép egy komplex valami, amibe az alkotó belesűríti mindazokat az élményeket, amik az élete folyamán őt érik. Ha lefestesz egy tájképet, az a realitás, ami a képen megjelenik, szubjektív, mert a realitás sem lehet objektív, mivel rajtunk keresztül szubjektíve születik. A nézőben pedig szubjektíve újraszületik, és itt dől el, hogy találkozik-e a két szubjektivitás a látványban, vagyis a látás csatornáján keresztül. Továbbmenve tehát, egyáltalán nem biztos, hogy létrejön ez a találkozás, mert mindenki csak a saját maga képességei által lát és láthat. A művészen és a gyereken közös a vizuális kifejezés vágya, s a művész megőrzi ezt a gyermeket, míg a többi ember elveszíti. Vele együtt elvesz a látás képessége is, ezért van az, hogy a legtöbb ember a későbbiekben csak néz, de nem lát. A vizuális látás náluk annyira lekorlátozódik, hogy egy idő után már az érdeklődésüket is elveszítik iránta. Nem veszik a fáradságot arra sem, hogy megnézzenek egy képet vagy szobrot. Különbözik festés közben én is másképp látok, mint hétköznapi értelemben, mert amikor beleveszek az alkotás folyamatába, akkor a hétköznapi látást felfüggesztem. A látás módjának egészen más orientációi lépnek ilyenkor előtérbe.

– *Milyen úton jutottál el az absztrakt művészetig?*

– Mindenekelőtt azzal kezdeném, hogy minden művészet valahol absztrakt. Nincs ilyen vagy olyan művészet. Az általunk reálisnak vélt vagy látott dolgok is lényegében absztrakt elemekből épülnek fel: pontokból, vonalakból, színekből. Ezekből áll össze az alakzat, amit nem szabad összetévesztenünk a formával. A forma az alakzatnak egy magasabb dimenzióban való létezési foka. A művészi forma kapcsolódik ugyan a látotthoz, de nem csupán csak azt láttatja.

– *Tulajdonképpen a szó szűkebb értelmében te sem vagy teljesen absztrakt művész. Itt ott megjelennek alakzatok, figurák a képeiden, amelyek inkább csak úton vannak a konkretizálódás felé, de már előhívják bennünk képzeteket.*

– Igen, itt egy paradoxon jön elő, mivel az előbb mondtam, hogy tulajdonképpen minden művészet absztrakt, függetlenül attól, hogy mit ábrázol. Ugyanakkor egyetlen műalkotásnak – legyen az festmény, szobor vagy egyéb – sem az a lényege, hogy mit ábrázol. Teljesen másról szól. Azt, hogy az ember mit lát benne, azt saját maga fogja eldönteni. Például, ha kiteszek eléd egy képet, te elmondod, hogy az téged mire emlékeztet, ami a te „reális” világot tükrözi. Viszont a kép nem arról szól. A képnek muszáj többnek lennie, mint a rajtunk kívül levő világ realitása, mert különben nem lenne értelme a művészetnek.

– *Tehát úgy is fogalmazhatnánk, hogy a kép hasonló a szimbólumhoz, mert magába foglalja a legkülönbözőbb értelmezések tárházát, tehát a jelentéstartományja tulajdonképpen végtelen.*

– Igen, valahogy így. A festészet lényege a szín és a forma. De a forma nem azonos azzal, amit az emberek alaknak vagy alakzatnak neveznek. A művészi forma realitásokat fűz össze, az emberi létezésnek a realitásait, ami a vallás szerint a test, lélek és szellem. Ennek a hármasságnak az összesűrítettsége, mint áthatás jelenik meg a képen. Ha csak a testi vonatkozást nézzük, annak megfelelője az alak. Az alak viszont kevés ahhoz, hogy önmagában halhatatlan legyen. Alakot nagyon sokan festettek már, de nem volt meg bennük az, ami mondjuk egy Rembrandt képen ott van, pedig ő is alakokat festett. Nem azon múlik, mit festesz, hanem hogy miként fested meg. Hogy milyen realitásokat festesz, és össze tudod-e ezeket a realitásokat kapcsolni. Ha nem tudod összekapcsolni, akkor a kép silány lesz formában

és színben egyaránt. És ha a nézőben nincsen meg az a fajta érzékenység, akkor a képet nem érti, és nem is lehet neki felróni. Mindaddig nem is fogja megérteni, míg ez a hiány benne lesz. Ahhoz viszont, hogy az efféle érzékenységet valaki elérje, ahhoz önmagán kell dolgoznia. Nem csak művészi értelemben, hanem emberileg is, s itt jön be az önismeret, mint transzcendencia, metafizika.

– *Véleményed szerint hogyan viszonyul a te művészeted a kortárs művészethez?*

– Igazából sehogy. Aki élő művész, az csak annyiban kortárs, amennyiben ismert. Ez van a köztudatban. Az ismertség önmagában véve sorsszerű. Mindenkinek megvan a maga sorsa, és ha a feje tetejére áll, akkor sem válik ismertté, ha a sorsa az ismeretlenség. Ha pedig az a sorsa, akkor meg mindenképp ismertté válik.

– *Fontos számodra, hogy ismert legyél?*

– Nem, nem fontos. Az vagy jön, vagy nem jön. Ha jön, jó, ha nem jön, úgy is jó. Csak festek, a többi nem rajtam múlik. Majd az idő eldönti. Viszont szeretnék a festészet által felmutatni, észrevéttetni valami mást is, valami többet, mint ami az embert általában körülveszi.

– *Még nem fejtetted ki a kortárs művészethez való viszonyodat, s hogy szerinted hol a helye a te alkotói tevékenységnek korunk művészetében?*

– Nem az én dolgom, hogy elhelyezzem, majd megteszik azok, akik erre hivatottak. De... nincs is de. Valamikor a 20. század elején Duchamp kijelentette, hogy minden művészet, kiállította a vécékagylót és a biciklikereket. Az ő értelmezésében persze ez lehet művészet – mert ő akként állította ki. De ha őt majmolva ma is kiállítanak bármit, azt nem tudom művészetként értékelni. A mostani kortárs művészetben egyetlen dologgal nem értek egyet, tudniillik azzal, hogy minden művészet. Elismerem, hogy nekik a saját szempontjukból igazuk van, de ne zárjanak ki más szempontokat, mert egy szempont még nem biztos, hogy érvényes a jelenlegi kortárs művészetre nézve. Itt újra rátérek arra, hogy a hamisítatlan művészetben metafizikai aktualitás van. A kortárs művészeti irányzatok beleesnek abba a hibába, hogy mindenáron valami újat akarnak létrehozni. De ez értelmetlenség, mivel újat nem lehet létrehozni. Teljesen helyénvaló, hogy a már meglévőből sűrítjük össze a saját művésztünket, nem felejtve a múlt eredményeit – ezt beemelve lehet művészetet produkálni a 21. században is. Miért lenne mindig csak az új a jó, és miért kellene felégetni minden múzeumot? Akkor minek beszélünk kultúráról? Ha kultúráról vagy művészetről van szó, akkor azt határozzuk is meg valamilyen formában, ne azt az általános érvényű értelmezést vegyük alapul, ami manapság dívik, vagyis hogy minden művészet. Mert az badarság, hogy semmilyen kritériumai nincsenek, és nincsenek szempontjai sem. Ki lehet állítani egy vödört, és azt művészi alkotás rangjára emelni, filozófiát köríteni melléje, de ezek alapjában véve elkendőzik azt, amivel valójában foglalkozni kellene. Ez egy olyan pótcselekvés, ami kifejezi mindazt a hiányt, amit egy művész önmagának sem képes bevallani. Nem mondom, hogy feltétlenül csakis az az igaz, amit itt állítok, de én így tapasztalom. Ha nem festenék, nyilván másként érezném. A festészet tulajdonképpen mesterség. Tudni kell a csínját-bínját, mert ha nem vagy jó mesterember, nem tudsz miből építkezni. Ha nem vagy jó kőműves és nem tudod a habarcsot előkészíteni, akkor ne vakolj, mert abból jó eredmény biztosan nem születik. Ha valaki nem ismeri a festészet fortélyait, hogyan foghat hozzá? Először meg kell tanulni a mesterséget, ha van kitől. Viszont lassan már ott tartunk, hogy nem lesz kitől, hisz a múlt festészetének tapasztalataiból is már annyi minden elveszett.

– Gondolom, képzett művészként azért belekóstoltál a kortárs művészet világába, volt lehetőséged bepillantást nyerni abba, hogyan is működik ma a művészvilág.

– A kortárs művészetből szándékosan vonom ki magam. Alapvetően én is ebben a korban élek, viszont bizonyos, a mai kortárs művészetben működő tendenciáktól elhatárolom magam. Kénytelen vagyok, mert ha valami nem a szakmáról szól és tele van személyeskedésekkel, akkor az nagyban fékezne abban, amit csinálni akarok. Például nem értek egyet azzal, hogy csak úgy lehet valaki művész, és jó művész, ha érdekkapcsolatokat épít, s törtet előre. Ha te nem vagy az a törtető típus, aki nincs tekintettel másokra, akkor gyakorlatilag esélyed sincs arra, hogy előbbre juss és ismertté válj. Ha csak ez a lehetősége annak, hogy az embert elismerjék a művészvilágban, nincs miről beszélni. Ez a fajta ismertség szorosan összefügg a behódolással – az ember behódol, hogy egójában megdicsőüljön, hogy „komoly” karriert futhasson be. De én bízom abban, hogy ha valami tényleg művészet, az előbb-utóbb ki is forrja magát, és minden behódolás nélkül is az lesz, ami. Ez csak idő kérdése. Na meg, hogy meddig bírja a művész.

– A behódolás hogyan történik?

– Nem önmagaddal jutsz konfrontációba, mint az alkotás folyamán, amikor önmagaddal vívódsz. Itt a kinti érvényesüléssel vívódsz. Az emberben benne van az érvényesülési vágy. Ez bennem is megvolt, de én kihajtottam magamból, mert rájöttem, hogy nincs értelme. Lehet ismerteni is rosszul festeni, ismeretlenül meg jól. Visszatérve a behódolásra: a művészvilág képviselői, nevezzük őket galériásoknak – tisztelet a kivételnek –, szeretnék meghatározni, hogy te mit állíts ki, hogyan viselkedj velük. Volt már ilyen személyes tapasztalatom, és előfordult, hogy ebből fakadó nézeteltérés miatt mondtam le kiállítást. Olyan magas lóról néznek le az emberre, mintha nem is lennének közönséges halandók. Ők diktálják a „művészetet” – idézőjelben –, és nekik kellene megfelelni. Teszem hozzá, a mai „művészet” a pénz művészet. Itt is a pénz diktál, na meg az ismertség – ez a két nagyhatalom. A művészet nem politika.

– Téged hogyan próbáltak „behódoltatni”, és miért nem hódoltál mégsem be?

– Én alapvetően nem ezeket az emberi megnyilvánulásokat tartom értéknek – emiatt nem. Nem az én értékrendem. A mai világban összetévesztik a művészetet a divattal. A művészetet nem szabad kirakatnak használni, ahova divatos holmikot rakunk ki. Ugyanakkor nem nevezném semmitmondónak a szóban forgó irányzatokat vagy alkotásokat sem, mert ezek is egyszerűen csak azt a nihilt tükrözik, ami általában a világban van, és manapság az egész emberiségre jellemző. Az emberiség általánosságban elveszíti az értékrendjét. Olyan alapvető és általános érvényű értékekről beszélek, mint pl. a becsület, ami már szinte csak a fogalom szintjén létezik. Vagy ilyen a tisztelet. A mai technokrata világban művészetet csinálni reménytelennek tűnik, mert a művészet nem lehet lélektelen iparág. Az emberek többsége nem veszi a fáradságot, hogy önmagába nézzen. A művészet segítségével ezt megtehetné. Persze azért vannak kivételek, de nem az a jellemző, hanem a pénzhajhászás, törtetés, egymás eltiprása... Egy ilyen világban a művészetnek helye nincsen, mivel a hiteles művészet az emberi értékek letéteményese.

– Minden káoszt és szétziláltságot az újjászületés követ. Látván korunk visszasságait, nem érzel a levegőben valami változást, új hajtások sarjadását a kemény föld alatt?

– Nem érzem azt, hogy bármi is veszve lenne. Amíg van ki fessen, addig festészet is lesz. Más kérdés azonban, hogy milyen szintű. Azt gondolom, az emberek

egyszer felébrednek a fásultságukból, ismét az értékek felé fordulnak, s megtanulnak újra látni. Lehet, hogy most is lenne rá igényük, de elvesztették a fonalat, mint Tézusz a labirintusban. Az elveszített fonalat újra meg lehet találni. Még az is lehet, hogy a kezükben van, csak nem veszik észre.

– *Annak ellenére, hogy te a művészvilágon belül is afféle kívülállóként létezel, mégiscsak részt veszel a művészetben. Voltak és vannak kiállításaid, külföldön és itthon is, van internetes oldalad...*

– Igen, kiállítani kiállítok. Versenykiállításokon nem. A versenyt meghagyom a versenyfutóknak. A művészetben, mivel nincs egységes mérce, nem lehet első, második, harmadik díjakat megítélni. Csoportos kiállításokon csak akkor veszek részt, ha felkérnek rá. Viszont egyetlen csoport tagja sem vagyok. Ha jól csinálom a dolgom, az előbb-utóbb ügyis beigazolódik. De tulajdonképpen az már nem is fontos.

– *A festészet tehát az egyetlen dolog, ami kitölti az életedet?*

– Nem, azért nem az egyetlen. Az életet sokkal fontosabbnak tartom, mint magát a festészetet, még a művésztől is magasabb piedesztálra emelem, hiszen élet nélkül művészet se lenne. Nem mondhatom, hogy az életemben az egyetlen dolog csupán a festészet, sok más dolog érdekel, meg érdekelt a múltban is. Érdekel a szobrászat is, bár szobrot csak néhányat csináltam, de mindig ott volt lehetőségként, hogy azzal is szeretnék foglalkozni. Szeretem a szobrot, mint olyat. A festménynél a képben van a tér, a szobornál meg a térrel együtt születik meg az alkotás. A festészetnél viszont inkább a szín a fontos, ami a fény függvénye – tehát a fényről szól, vagyis áttételesen az igazságról. Ez azt jelenti, hogy van valamilyen alapigazsága az életnek, amit a festészetnek ki kell mondania. És a hiteles mű ezt ki is mondja. Ha értik, ha nem.

– *Milyen a kapcsolatod a hellyel, ahol élsz?*

– Nem kötődök sem ehhez, sem bármely más helyhez a világon. Inkább azt mondanám, hogy van egy hely, ahova születtem, ami nem jelenti azt, hogy itt is kell meghalnom. Ez nem egy kizárólagos hely, ahol élni lehet. Mi értelme így a kötődésnek?

– *Ez nálad bölcsesség vagy közöny?*

– Nem közöny, de nem is bölcsesség. Tény. Ha közöny lenne, az már fásultságot jelentene, és én nem érzem magam fásultnak. Nem véletlenül születik az ember oda, ahova születik. Ha ide születtem, nem siránkozhatok, hogy miért ide, meg miért most, egyszerűen itt vagyok és kész. Sokkal inkább egy átutazónak élem meg magam, és nem ide vagy oda tartozóknak. Elfogadom, hogy benne élek abban a közegben, amelyikbe beleszülettem, de nem válok a rabjává. Nekem a szabadságot a művészi szabadság jelenti, ami által sokkal nagyobb szabadság részese lehetek, mint a hétköznapi kötöttségekben élve. Mert ami kötött, az nem lehet szabad. Sem művészileg, sem máshogy.

– *A nemzet, közösség és a család tehát számodra kötöttséget jelent?*

– Igen. Viszont ez nem mindenki számára jelenti ugyanazt a kötöttséget. Ha olyan típusú ember vagy, aki ezt a kötöttséget igényli és felvállalja, annak ez nem feltétlenül teher. De aki nem, az nem mondhat mást. Azon felül a művésznek túl kell nőnie a regionális kereteket. Az igazi művészetet nem lehet pusztán egy helyhez kötni, és meghatározni, hogy ez csak ide tartozik. Most Leonardo da Vincit kell idéznem, aki nemcsak olasz művész, hanem korának nagy gondolkodója is volt. Na, ő mondta, hogy a legnagyobb művészet az önismeret. Tehát ezzel azt is kijelentette,

hogy a művészet nem öncélú, hanem valami magasabbrendűt kell, hogy szolgáljon. És ez a magasabbrendű univerzális.

– *Vannak művész barátaid?*

– Vannak, persze.

– *A környékbeli művészek közül kivel állsz szorosabb kapcsolatban?*

– Somoskőújfaluban Földi Péter festőművésszel és Molnár Péter szobrászművésszel. Földi volt az első tanárom, aki felkészített a művészpályára és felnyitotta a szememet a látásmód fontosságára. Nemcsak technikailag, mert manuális készségem volt, de a látásmódot illetően. Mert a művészet a látásmódon áll vagy bukik. Ez az egyetlen szempont, amit fel tudok hozni arra, hogy a művészet mitől is művészet. Mert a művészetet a látásmód dönti el.

– *Ez volt a művészi megvilágosodásod?*

– Nem megvilágosodásnak nevezném, inkább ráérzésnek. Évekkel azelőtt voltam Drezdában, a Zwingerben, huszonhárom éves koromban, amikor már eltökéltem, hogy festő leszek. Bementem az egyik terembe, remekművek hegyén-hátán. Ott volt egy kép, Vermeer van Delft-től az *Olvadó nő*. Olyan elementáris erővel hatott rám ez a kép, hogy sokáig nem tudtam tőle megszabadulni. Talán ott döbbsentem rá, hogy amivel igazán szeretnék foglalkozni, az magasabb a pusztán hétköznapi életnél. Megértettem, mi az érték, s ez adta meg az alapot, hogy ebbe az irányba tegyem a dolgomat. Nem a kép témája ragadott meg, hanem az, amit a kép magából sugárzott – ez egyfajta érzékenységet jelent, tehát valami olyat éreztetett velem, amit a hétköznapi élet nem nyújtott. A halhatatlanság létélményét. Ezáltal az addigi életemet is át kellett értékelnem. Megrázó élmény volt. Azóta tudom, hogy ez az a többlet, amit a művészet az embernek nyújthat. A művészetben számomra az állandóság a mérce, és ez az, amit a kortárs művészetben többnyire nem találok.

– *Földi Péterrel hogyan ismerkedtél össze?*

– Még a rendszerváltás előtt, 89-ben jutottam el hozzá, és másfél évig rendszeresen jártam át... abban az időben ez nem volt egyszerű. Akkor még a Kovoban¹ dolgoztam. Munka után, a délutáni busszal utaztam át hetente kétszer Somoskőújfalura. Elég kacifántos volt átjutni, mert akkoriban még kellettek ilyen-olyan papírok arról, hogy mit visz és hoz az ember. Rajzokra meg különösen figyeltek. Kétszer megesett, hogy nem is engedtek át, vissza kellett fordulnom. Többnyire azért átengedtek, meg aztán megszoktak, látták, hogy jövök is vissza a rajzokkal, nem csináltam én ott semmi galibát. A lényeg az, hogy Földi Péternél tanultam meg a rajz alapjait. Azt mondta, hogy a manuális készségem fejlett, csak a látásmódommal van probléma, és amennyiben hajlandó vagyok feladni azt, amit eddig csináltam, akkor tud segíteni. A későbbiek folyamán ezt megszívleltem, mert nem elég az, ha az ember a saját feje szerint cselekszik. A festészetben is kell az irányítás, különben az ember elcsúszik. Fontos érteni a vonal jelentőségét, amiből a rajz keletkezik. Hogy mit is jelent a vonal. Nem mindegy, hogy egy vonalat hogyan tesz a papírra.

– *Lényegében milyen módon formálta Földi Péter a te művészi látásmódodat?*

– Ő először is feltette a kérdést, hogy mit akarok. Mondtam, hogy képzőművészeti főiskolára akarok járni, és szeretném, ha felkészítene. Ő erre azt felelte, hogy megtanít arra, amire tud, és amire a felvételin szükség van. Gyakorlatokat adott, amelyek feladatokat jelentettek. A festészetben nagyon fontosak a tanulmányok, mert ezek által tudjuk pótolni a hiányosságokat, és ugyanakkor megerősít a lényeges

dolgokban. A látásmódban a lényegi dolgokon van a hangsúly. Például nem elég alakot látni, mert amikor az alakot már látjuk, a formát még nem. A forma teljesen más. Ha, mondjuk, valaki portrét fest vagy rajzol, és csak a felszíni alakokat jegyzi le, nem lát bele a lényegbe. Földi Péterrel sokat portréztunk, meg jártunk ki a kertbe természet után rajzolni, zöldségeket meg ilyesmiket.

– *Azután sikeriült bejutnod a főiskolára?*

– Igen, kilencvenben. Előtte hatszor jelentkeztem Pozsonyba is, Prágába is, de aztán a rendszerváltást követően és annak köszönhetően is végül Budapestre vettem fel, mert akkor már határon túliak is felvételizhettek. Ott Molnár Sándor lett a művésztanárom, akinek nagyon sokat köszönhetek.

– *A Kovosmaltban mennyi ideig dolgoztál?*

– Tíz évet. Hol villanszerelő voltam, hol formázó, hol valami más. Nem nekem találták ki, el is akartam menni onnan, de erre csak később került sor.

– *Bacscai Béla² is a Kovosmaltban kezdte, sokat rajzolta az ottani munkásokat. Ismerted őt?*

– Egyszer láttam egy kiállításmegnyitón a füleki klubban, még a hetvenes években valamikor, de nem ismertem, nem is beszélgettem vele soha. Igen, akkoriban, amikor ő ott dolgozott, teljesen másképp viszonyultak a művészekhez, akkoriban még fizetést is kaptak, nem úgy, mint most.

– *Ma az olyan művész, akinek az alkotás a munkája, társadalmilag munkanélkülinek van elkönyvelve?*

– Úgy is lehet mondani. S én ezt ennek ellenére felvállaltam, alkotok, festek, nekem ez a munkám, a szakmám, mint a péknek a kenyérsütés vagy a kőművesnek a falazás. A művészek egy része keres valami kenyérkereső foglalkozást, legtöbbször tanít, de többnyire ezt kényszer alatt teszi. Máskülönben nem lenne jövedelme. Én is megpróbáltam, de abbahagytam, mert akkor az alkotásról kellett volna lemondanom. Egészen más dolgokkal voltam elfoglalva, így amíg dolgoztam, le kellett tennem az ecsetet. Sokan azt hiszik, hogy az alkotómunka csak abból áll, hogy odaállok a vászon elé, és bármikor, bármilyen körülmények között meg tudom festeni, amit akarok. Dehát ez egyáltalán nem így van, ezt csak a laikusok képzelik. És kevesen tudják belátni azt is, hogy a mindenkori kultúrának fontos része az alkotói munka. Az emberek viszont ezt gyakran úgy értékelik, hogy a művész nem csinál semmit, mert nem jár be naponta nyolc órában dolgozni egy munkahelyre. Ez abszurd, mert ők abból nem láthatnak semmit, hogy hogyan zajlik le az alkotás folyamata, és valójában mi ez az egész. Mindenképpen elgondolkodtató, hogy mondjuk egy kőművest megfizetnek azért, amit csinál, a művész viszont semmilyen juttatást nem kap, pedig a munkája nem kevésbé fontos a kőművesénél. Még a munkaügyi hivatalban sem tudják bejegyezni, nincs ilyen munkahely. A tanítást nem veszem annak, mert a művésznek nem az az elsődleges feladata. Egyébként is nevetséges az alkotást munkahelyhez, mint olyanhoz kötni. Ahhoz, hogy művészként élj, nagyon elszántnak kell lenni. Nagyon elszántnak...

– *Szerinted miért van ez ma így?*

– Azért van, mert a művészet leesett a társadalmi ranglétráról. Persze nem volt ez mindig így. A középkorban még kézművesnek, mesterembernek számított a művész, s a reneszánsz óta kezdett individualizálódni. A művészt akkor még nagy becsben tartották. Mára már szinte a kézművesi rangot sem éri el, a társadalom számkivetettjévé vált. Azonfelül régióinkban, határon innen és túl nincs a művészetnek, mint

olyannak hagyománya. Nagyon összekuszált az értékrend a művészetet illetően, nincs szelektálva, az egész egy nagy vegykonyha – tehát keveredik a magas művészet a giccsel, és nincs megfelelően elkülönítve. Ez az értékrendre is rányomja a bélyegét.

– *Te hogyan próbálsz a művészetteddel ezt az értékrendet befolyásolni?*

– Úgy, hogy hű maradok önmagamhoz. Hogy ki mennyire értékeli vagy fogadja be a munkáimat, azt nem tudom befolyásolni. Ez egyedül a képeimet befogadó egyén nyitottságán, érzékenységén és intellektusán múlik.

Jegyzetek

- ¹ „Kovo” – a füleki zománccgyár és öntöde (Kovosmalt) közismert rövidített elnevezése.
- ² Bacskai Béla – a Fülek és Losonc között elhelyezkedő Perse szülöttje, festőművész, fiatal korában szintén a Kovosmalt-ban dolgozott, miközben vázlatokat és képeket készített az ottani munkásokról és a gyári környezetről.

